

Škausmo balsas tautinių ir partizanų
kūryboje

1941 metų birželio 14-oji diena. Ši data daugelio žmonių širdyse yra giliai ir ilai škausmo įstėgusi. Netekusioje laisvės Lietuvoje prasidėjo milijonai žmonių tremimai į Sibirą, gilyn į ^{Rytus} ~~Sibirą~~. Ir išsi-
blaukė lietuviai po visą pasaulį: kas į Sibirą, kas emigravo į Vakarais, kiti partizanai į miškus, porū-
dami pasipriešinti okupacijai. Tą pačią pasipriešinimo ju-
dejinamą vadinamas rezistencija, o jos dalyviai, par-
tizanai - rezistentai. Bet, nepaisant nuolios, kruvos stū-
giamani išsaugoti tėvynės tautiskumą, kultūrą, di-
demi partizanų stabai turėjo spautuves ir leido ^{leisti} ~~leidi-~~
nui. Lietuvos tauta pokariu parodė didelį tau-
tos ištvėrimumą, atsparumą ir paripriešinimą kovoti
dėl tėvynės. Didelį ryžtą ir ištvėrimą parodė partiza-
nai, bet nuo jų daugia reatvilko ir tremtiniai -
žmonės, priversta atplėšti nuo šeimų ir tėvynės,
beteisiai ir benamiai. Ir partizanai, ir tremtiniai

šis laukotāpis īsgyveno skaudzai, sunkiai, bet ītvermīgā.
Partizānai - dēgsūn Lietuvon patriētai - kovojo
uī tēvynē, tikidami jās laisve ī nepriekšlausomībe.
Jie suprato savo darbū reikimē, svarbē, žinajo
ko siekia ī kas jū laukia. Sunkiū okupacijōs metu
jami sustiprējo noras kurti eiles, kelti tautos
drāniā, reikimīgumā, ūgdi vilti. Partizānai savo
mintis pesterli ant lapo. Jū kūryba buvo gauri.
Tikroji apimtis galbrūt nekada ī nebu žinoma.
1 Daugelis partizānū kūsi panislips po slapyvau-
dūj kaukimis, pavyzdžiū, Gegutē, Aušrā, Givinar, Žilvi-
tis. Geriausiai žinomas partizānū pavardis yra
Broniaus Krivicko, Mamuto Indriūnas ī Dianos
Glemžaitės. Jū kūrybos pagrindini tema yra kova
uī tēvynē, jās laisve ī nepriekšlausomībe, pabrėžioji-
mas dėl jās. Jū kūrybos atsiskleidžia daugelini žmo-
nūj drāsa ī īstvermē: jie žinajo, kad pralaimēs, bet
vis tiek atkakliai kovojo. Kaip B. Krivickas yra para-
šęs: „Jau nėra laimėjimo viltis, tikrai geismas
kautis lig mirtis“ („Pralaimėjimai“). Nors ī jū nedaug
belikū, bet „kova vis tēsian atkakli“ ī vis tiek
je eina sudėkli mirties, „jai akypa atkakliai suau-

ry.“ Skaudi partizānū mirtis jū atsimensims. Jie bū-
davo apnaudojami, laukimi miruciai joms dar
neruogijūn.

Jau nuo tos skaurmingos valandos
ligi galo motina raudo

Je kardien skaudzian maldas kacton,
Kad negyžo is kautyris tas. („Nekad, nekados“)

Skaudus buvo partizānū likimas, bet dēgsūn
žmonis, net merginos jmelijajo. Diana Glemžaitė - dēg-
si, jauna partizāni, nuolat galvojanti apie mirtį,
j jū žvelgi atvira. Visa jei atsispindėjo jās kūry-
boje, kurioji dainos motyvas buvo naktis, tamsa,
jauciamas tragizmas. Ji nelabai tikėjo pergale, bet
drįsjo idiejū, kuri vertē neatsisakyti tikslu. Štai kaip
rašė Glemžaitė:

Ne už svetimą mintį, ne už svetimą žodį

Nes melisime didvyriaus mirt.

Tik už ryšą, kuris laisvės saugę parodys,

Nes melisim numirt.

Mūs karyū praūybis čia palaikije gėlis.

Mūsy maldę pats Dievas išgirs!

Ita Tėvyne dangaus slaisčiai šveptinti miš
Mes mokėsim numirt! („Mes mokėsim numirt“)
Taip tikrai galėty pasakyti tik degtus, ryštin-
gas žmogus, sugelbantis prausti savo gyveni-
mą dėl tėvyne gerovės ir laisvės. Diana buvo degti
armenybe, neišvengiamai skaudėjos lemias, štai kate-
lis, kurį būtų galima užrašyti ant jos kapo lopy-
ziams, jei būtų žinoma jos žuvimo vieta:

Taves didvyre miškas nelauki,
Atėity gal taip pat nelaukys.
Tu mergaitė iš laimo, mergaitė,
Kuriai motina tėvo namis.

Dianos Glemžaitės kūryba buvo pilna ryštin-
gų žodžių ir skaudžių atodūsių. Jos poezija bu-
vo panaši į Naivius.

Partizanų elėzaičiai buvo liūdni ir išdidūs. Ji
ilgg laiką buvo įslaptinti, bet dabar jį poezija
yra sudėta knygoje „Skaudėjos dainos“, „Kovos
keliai žengiant“. Partizanų kūryba liūdija šiprų kovos
jusių dvasią, labai aktyvų žodžių dalyvavimą pa-
pauširime, kai kurie Lūvicko kūriniai buvo tiesi
XX a. herojinis epas („Kalmišker mišis“, „Merkinis mišis“)

Daugelis partizanų kūrybų buvo tiesi dainos.
Dainos, skirtingos dainuot, liūdros, graudžios, bet
kartu ir raminančios.

Šiok tiek liūdros pobūdžio buvo tremtinų kū-
ryba. Jų ^{liūdros} svarbiausia tema buvo išlikimo, sugrįžimo
tėvynei. Atsidūję toli nuo tėvyne ir artimųjų, „prae-
tėvėnų apyų negyvybę keantys“, jie liūdros ^(fiziskai) moraliskai su-
žlugdyti. Jų kūryba buvo žymiai liūdros nei par-
tizanų ir šiek tiek įvairinė: jį sudarė ir poezija,
ir proza. Tremtiniai, kurie sugrįžė, jautė parvėgę
paparaloti savo skaudėjos išgyvenimus, kančias, de-
manuoti kaltininkus. Tremtiniai jį rašė memuarus,
ir bent tokiu būdu palikė žuvusiems atminimą.

Kaip D. Grinkevičiūtė, viena žymiausių tremtinų-rašyto-
jų, yra parašiusi: „Man labai lengva kvėpuoti nuo
minties, kad ai, kiek leido man jėgos, protas, sugė-
bijimai - partizanai šioji toji paminėty. Šiavies au-
koms, paraukti nužinojo apie tikstančius bevardžius
kankinėjus broliškuose kapuose. To nebegalima nei sunau-
kinti, nei išminti. Tai istorija.“ Tiesi - iš šių tremtinų kū-
rybos suėnime skaudėjos jį išgyvenimus, kančias,
kurios ilgg laiką buvo įsta užgošiamos, įtremti-

nij kūrija buvo įslaptinta. Tik dabar yra tremtinių
kūrija ^{sudėta} išleista knygoje „Tremtinio būstas“, taip pat
kitos knygos: „Gustavo „Be kalbės“, „Amžino sąsalo
žemių“, „deiskit; Tėvyne“, S. Kairausko „deisk, vieni-
patei, numirti“ o lit. Geicianica žinomas yra Grim-
laviciūtes kūrinys + „būstas priu laptery jūras“
Šis kūrinys santūrus, jame daug dokumentiškas,
kurį įrodė šio istorinio laikotarpio (ir žmonių kan-
čių) būvimas. Kūrinys ⁱⁱⁱ daugiau įspūdingumo
suteikia smulkiomis detalėmis: duona, aplipusi atėlimis,
duonos gabalėliai išmalyti būroje, bairios ligos
(skodras, vadas), iškelinti, išbadiji varpai. Ji re-
sistuoja ^{pės daug} atskleisti savo jaunumą, ji patip atsirau-
da beskaitant šį kūrinį. Ji memuaria mes suri-
nome kolūmis bairiomis sąlygomis teho gyventi
žmonims, hoki jie buvo išvorningi, dragsūs o pa-
siaukojantys. Atskleidžiamas bene žmoniškumas te,
kuris priverstas taip kentėti žmones. Tai „ne meni-
nis kūrinys, o laukojanties atminties dokumentas“
Eilėraščiai tremtyje buvo rašomi kaip malda,
gėsmė, dainą Tremtinių poezijos bendros temos
buvo tėvyne, jos ilgesys, arkimys, paritgimas, sugryžai.

mo viltis. Suaku buvo tremtiniam deicaugtes
gyvenimu toli nuo tėvyne, štai Ciubskis rašo:

Cia ne mano žemi, cia ne mano upės,

Cia ne mano piuvų žydinti rana.

Šity akmenelij rubicaioja lėjos,

Tz ne ta padangė svėcia akyse.

Rašydavo tremtiniai ehta ^e malio mis sąlygomis.

Rašiau anglim ant bežo tosiės,

Ant maumudžio gelvos skiedros,

Kada piuga per kūng lošis,

Tkai tizpo veides nuo kaitos

Rašiau ant šachto štreky sienų

Kaebido lempų ugnimis,

Rašiau ant rūdrių grotų plėno

Karšiuojantiomis akimis... (Kincuskas)

Sąlygos tikrai nebuvo palankios tikrai kūry-
bai, bet tremtiniamis jos nerūpijo, jims rūpijo
palengvinti, sumazinti savo skausmą, išlijeant
jį kūryboje poezijoje. Jie buvo „kaip sumindėiotos
ant kelio gelis oi sustuotos purvina rašė“,
„kaip žuvelė, spurdanti ant branto, org gaudanti“

be padėvoni". Lietuvos laisvės kovos buvo labai brangios. "Jo brangumą galima rasti ^{šiuo} ^{metu} ^{su} ^{duona} ^{anciu} ^{laivais} ^{alku} ^{metais".} Tada, kumtyje, sukurtas eilėraščių buvo tarsi išaugęs iš bendro: visų netekto, skausmo, ilgesio, vilties. Suaku jėgas buvo galvoti apie mūsų toli nuo tėvyne.

Taiigi partizanų ir feministų kūryba buvo persisunkusi skausmu, kančiais, meilės ir ilgesio tėvynei. Jie atšleidė tai, kas ilgą laiką buvo bandoma užmarškoti, bet viskas buvo taip sakoma Tautos dvasia buvo kartu su pasipriešinimais, dalyvavo kūryboje, kovoje ir mirtyje.

Tai buvo tragiškas laikotarpis, pilnas gilių, sunkiai gyjamų žaizdų ir daug nekaltų ^{žmonių} ^{mirtų}. Partizanų kūryba stiprino žmonių ir tautos dvasią, ugdi viltį. Partizanai ir feministai ^{visada buvo ir bus} ^{jei} ^{labai} ^{išvysim} ^{ga,} ^{drąsi,} ^{ryžtinga} ^{ir} ^{atspari.} Didžiausioje nelaisvėje žmogaus dvasia paritaukta ir parskutina. Nelaisvėje kuriant tauta savo dvasia lieka laisva". Taiigi lietuviams skatydama šių drąsių žmonių kūryba, patys pajunta

ir išgyvena tas kančias, kurias joms teko išgyventi, kėkėnais įsitikina mūsų tautos norus ir skausminga, bet išdidžia ir garbinga praeitimi.

Puikiai atskleista į temą. 9

Ištaisytos klaidos

Kūri - kūrė - bet. l. pailgeja. - Yis kūri poezija ir proza.

Kūrinis - kūriniai. - Daug kūrinų buvo sumaninti.

Diktantas

96 10 23

Audra

Visu priis pjūties metų, pačiame karantymetyje, parakavij pakabo tolimoj, saulilydžio krašte, mažas debesukas. Jis slinko, pilnija, oran paridare tvankus šunys gulijo, padėję ant žemės galvas, išsižioję alsavo, o gyvuliai,

suvaryti į kūten ir laidarus, nedrįso išėiti laukan, kur spūčiai sraidi kraujo ištroškinios musės.

Greitai saulę uždengi begliai debesys, prarūdami artėjantią audrą. Ji nuplauki tolyn. Dar iki saulilydžio buvo toli, bet vakaruose atsistojo kalnas, ir jo šlaitai pritemdi žemę. Išizėbė pirmasis žaibas. Praėjo valandėlė - griaustinis nebuvo giedit. Visi žmonės buvo laukuose: čia krovė šieng į kupetas, ten į vežimus, trečiuoju būdian vežimas tarnikėjo, sukeldamas dulkių kūlius.

Ūl žybtelėjo. Negreit atsikėpi perkūnija ~~(garsu)~~ dusli, tolima. Neišsigriovuni nukilo.

Uoškelį atsirado vėjavirpa, sukūrys ir, pakelęs dulkių stulpą, išvertęs pakelį šieno kupetas, dingo. Sparčiai ejo tamsyn. Didelis, padrikunios debesų skaros sūki jau klanų laukus, o ten toliau - vienas juodumelis.

Perkūnija skardėsi čia pat, už girios. Stebėtis reikėjo, kur ėmėsi tokią galybę, kurig jauti kiekvienas žemės gyvis: nerimo rė-

toje gyvuly, lindo į savo ilg vabalas, net žolė prisiplaki prie žemės.

Ūmai užgrūvo naktis. Iš pradžių ruti, stambūs lašai paptelijo langan, sienon, vel liovėsi, ir staiga, lyg būtų debesys plyšys, užėjo tokia pyla, kad vanduo puolė la-takais ir bėregint išsilėjo upėmis.

9

Ištaisyta klaida

961024

Pavakary - sutrumpijęs vietininkas - Patvory, pa-staly, pėrieny. Pėrieny buvo stalen.

Rašiny

961203

Šis praėjus sugrįžtantys vardai

Lietuvių literatūra buvo kurinama visu. Svetus dažnai atsidedavo rašytojai, subrendę nepriklausomoje